

Nagy Attila

Út a világtalálkozásig

„Betűhidak – a műveltség összekötő”, Budapest 2006. augusztus 7–10.

Csaknem két évtizede kezdődött...

Amint talán már a szélesebb szakmai körökben közismert az alcímben jelzett időpontban az ELTE új épületében, a Petőfi híd budai lejárója mellett közvetlenül (Pázmány Péter sétány 1.), három és fél napon át az International Reading Association „Building Literacy Bridges” címmel 21. Olvasási Világtalálkozást szervezi, melynek társrendezői, házigazdái mi, a Magyar Olvasástársaság tisztségviselői lehetünk. Ismeretes, hogy ezt az eseményt az utóbbi évtizedekben már minden második évben megrendezi az egyébként alapításának félszázados fordulóját éppen idén ünneplő Nemzetközi Olvasástársaság. A két legutóbbi alkalommal 2002-ben Edinburgh és 2004-ben Manila volt a helyszíne ennek a világtalálkozásnak.

Jómagam 1987-ben a spanyolországi Salamancában találkozhattam ezzel a nemzetközi szervezettel az 5. Európai Olvasáskonferencia egyik előadójaként, melynek záróülésén Vincent Greaney az akkori tisztségviselők egyike beszédét a „vizsgálatra Budapesten!” fordulattal fejezte be. Vagyis, az 1980-as évek második felében Magyarország sokak szemében – ma még nem felejtendő okok miatt – érdekes, reményeket keltő és vonzó ország volt. (Egyébként a számomra máig emlékezetes, első nyugati, salamancai konferencia 500 valahány fős résztvevőinek táborában az egykori szocialista országokat összesen ketten Maria Ernestova cseh nyelvtanár és jómagam képviseltük.)

Nagy meglepetésemre az utolsó napon kifejezetten felkértek az 1989-ben esedékes következő konferencia megszervezésére, előkészítésére. Megtisztelő és kudarcosorozattal fenyegető feladattal érkeztem haza. Hiszen 1983-tól még csupán az MKE Ifjúsági, majd Olvasószolgálati szekciójának voltam elnöke, illetve az MKE elnökség tagja 1986-tól kezdődően, tehát a Magyar Olvasástársaság megalapítása is előttünk álló feladat volt.

Félreértéseket elkerülendő, egyetlen percig sem tulajdonítottam az itt tapasztalt, hazánk felé áramló intenzív bizalmat és érdeklődést a magam személyes sikerének. 1956 és 1968 (új gazdasági mechanizmus, piacgazdasági elemekkel lazított „szocializmus”) szelleme sokak szemében eleve érdekessé tette a magyar megszólalásokat már a korábbi évek hasonló nemzetközi tanácskozásain. Továbbá Kádárné Fülöp Judit személyes kapcsolatrendszerét épített ekkorra már ugyan ezekkel a kollégákkal. A véletlenek sorozata, netán küldetésem vezetett abban az időpontban arra a helyre s egyúttal talán nekem is sikerült az eleve meglévő, már előttem kitaposott „bizalmi ösvényen” néhány lépéssel még előbbre jutnom?

Hazaérkezve lelkes, tette kész kollégákat kerestem és találtam Adamikné Jászó Annában, Gósy Máriaiban, Horváth Zsuzsában, s főként Kádárné Fülöp Juditban.

Elsőként Gázsó Ferenc miniszterhelyettes hivatali szobájában fejthettem ki bővebben a konferencia szakmai és idegenforgalmi érvekkel alátámasztott tervét. A válasz akkori és mai értelmezésében sem fogalmazható másként, mint megértő, együtt érző, figyelmes hallgatás a segítőkészség leghalványabb jele nélkül...."Talán forduljon Szabolcsi Miklós elvtárshoz" (t. i. az Országos Pedagógiai Intézet – egyébként kitűnő irodalomtörténész – éppen aktuális, „botcsinálta” igazgatójához).

Végül az 1989-es európai konferenciát Nyugat-Berlinben júliusban, 4 hónappal a nevezetes fal leomlása előtt rendezték, miközben mi a helybéliektől a jövő esélyeiről érdeklődve a helyzet változtathatatlanságáról hallottunk depresszív történeteket, évtizedekre szóló reménytelenséget árasztó előrejelzéseket. Szerénytelenségnek tűnő apróság, de a záróplenárison felkért előadóként a két háború és 1956 utáni szétszóratásunkról, kitaszítottágunkról, illetve európai visszafogadtatásunk reményeiről szóltam, mire a rokonszenv és egyetértés hulláma nehezen csituló vastapsban fejeződött ki. (Egyébként a nemrég elhunyt, egyetemi tanár Franz Bigelmayer kollégánknak köszönhetően nagyszerű vendéglátásban volt része a 8 fős magyar delegációnak. Máig hálásan gondolunk önzetlen, nagylelkű segítségére.)

Az 1970 és 1989 közötti években az akkori szocialista országok közötti „szabályozott együttműködés” keretében, változó ritmusban, de mégis rendszeresen találkoztak ezen országok olvasáskutatási szakemberei. A legutolsó alkalommal 1989. november derekán esténként a hivatalos szakmai programok végeztével a tallinni Hotel Olympia televíziójának képernyőjén figyeltük a naponkénti prágai tüntetésekről, a németországi eseményekről szóló tudósításokat, s hallgattuk (Gerben Ferenc és Szabó Ferenc barátaimmal együtt) főként a lengyel kollégák beszámolóit, a kelet-németek eufórikus megnyilvánulásait, no meg a baltiak csendes, de szikáran, eltökélt reménykedését.

Akár a jelzett sorozat utolsó, akár egy új szituáció első eseményeként kell felidéznünk az 1991. április 24-én, az OSZK-ban kezdődő konferenciánkat, melynek résztvevői között először lehettek itt a határon túli magyarok képviselői, továbbá a régi, kedves, cseh, lengyel, horvát barátaink mellett a balti országok és az IRA néhány kiemelkedően fontos szakembere. Fizikai, intellektuális és szellemi kapcsolatok jöhettek létre a dán és észt, az osztrák és a kolozsvári magyar, a lett és a német, a cseh és a svéd kollégák között. Mai szemmel szinte érdektelen egy ilyen mozzanat említése, de a kor jobb megértéséhez kötelességem felidézni az egyik legkedvesebb IRA tisztségviselő, a bécsi Peter Schneck, a korabeli, nyugati diplomácia észjárását hűen tükröző, aggályos tiltakozását: „kötelességünk a Szovjetuniót egységes egésznek tekinteni”, s kifejezetten kérte tőlem az észt, a lett, a litván barátaink személyre szóló meghívásának mellőzését. (Ennek ellenére a meghívó leveleket időben megkapták, és boldogon jöttek.)

Nos, ez a 3 napos, szűk körű, (30–40 fős) konferencia érzelmileg teljesen egyértelmű áttörést jelentett, mert hónapokon belül jelentősen megélénkültek, a már korábban is meglévő kapcsolataink s a kezdeti célzásoktól, „perceken belül” eljutottunk a direkt kérés megfogalmazásához: vállaljuk el az 1996-os világkongresszus megszervezését! Az esélyek, a felelősség, a tennivalók latolgatása hónapokat vett igénybe, de jótékonyan felgyorsította a saját nemzeti szervezet, a Magyar Olva-

sástársaság 1991. október 31-én bekövetkezett megalapítását. Amint arra még bizonyára sokan emlékeznek, ezekben az években a közös osztrák-magyar, Bécs-Budapest Világkiállítás 1996-os terve kormányközi megállapodásban rögzített tény volt. Ennek ismeretében a józanész érvei (várhatóan égbe szökő szállodai árak, közlekedési káosz a nyári szezon közepén, július végén, augusztus elején) meghátrálásra készítették bennünket. Ez a nem azonban percekben belül egy másik igen kimondását szülte meg: elvállaltuk az 1995-ös 9. Európai Olvasáskonferencia budapesti megrendezését. A siker mértékét talán elegendő most csupán két tényvel illusztrálnunk: csaknem 300 résztvevő, valamint az Új Pedagógiai Szemle 1996-os, márciusi tematikus száma, melyben kizárólag a konferencián elhangzott előadások jelentek meg.

A következő évben esedékes világkongresszust végül Prágában tartották (a budapesti világkiállítás közben füstbe ment), de ennek ellenére mi örömmel láttuk ott a legkülönbözőbb országokból érkezők vállain a Hunra egy évvel korábbi szarvasos emblémájú, vállra akasztható vászon tarisznyáit, illetve a fogadások oldott hangulatában jólesően hallgattuk a magyaros vendéglátás javára billenő összehasonlításokat.

A célba érés előtti utolsó „jelzőkaró”, erősítő tény talán az időközben nemzetközi mozgalommá lett továbbképzési tanfolyam volt, melynek ötlete a kolozsvári könyvtáros Demeter Réka segítségével éppen a '95-ös konferencia OSZK-ban tartott fogadásán fogalmazódott meg, amikor Alan Farstrup (az IRA máig ügyvezető igazgatója), Demeter Réka és jómagam hangosan töprengtünk a nemzetközi társaság intellektuális kapacitása és a Soros Alapítvány anyagi tőkéje közötti termékeny kapcsolat megteremtésének lehetőségéről. Közismert angol rövidítése azóta is az RWCT (Reading, Writing and Critical Thinking), de szabad magyar fordításban szívesebben írok az olvasásfejlesztés kooperatív és reflektív módszereiről. 1996 márciusában Budapestről Kolozsvárra már magam fuvarozhattam két kitűnő amerikai kollégát (Scott Waltert és Charley Templest), hogy az ottani magyar és román pedagógusokkal, könyvtárosokkal körvonalazhassuk a továbbképzés legfontosabb céljait, módszereit. Azóta csaknem 30 országban kaptak bizonyítványt a kollégák ezrei a tanfolyam elvégzéséről, köztük 7 hazai pedagógusképző intézmény munkatársai. (Budapesten ELTE és TFK, Debrecenben, Egerben, Győrben, Pécsen és Szegeden.)

E röpke áttekintés érzékeltet valamit a máshol és máskor részletesen kifejtendő kapcsolati háló kiépítésének aprólékos és szerteágazó munkájából, s egyúttal talán hihetővé válik, hogy egy sokoldalú szakma világtalálkozójának előkészítését, lebonyolítását nem lehet 1–2 ügyesen megszervezett, konspiratív megbeszélés eredményétől függővé tenni.

Befejezésként egyetlen gondolat a meghívás, az önkéntes munkavállalás legfontosabb mozgatórugóiról. Hisszük és valljuk, hogy a hazai pedagógus, könyvtáros, kutató, szerkesztő, nyelvész, pszichológus, szociológus kollégáknak nagy szükségük van az európai és világméretű személyes párbeszédre, a módszerek, a szempontok, az eszközök széleskörű ismeretére, az önvizsgálat, az önismeret mással nem pótolható alkalmaira. Ehhez természetesen legfontosabb az angol

nyelv ismerete, a személyes-szakmai kapcsolatok rendszerének kiépülése, egymás problémáinak, gondolatrendszerének mélyebb megértése.

S mindezek mellett, egy minden bizonnyal legalább 5–600 jelentős szakembert megmozgató világtalálkozó a hazai médián keresztül is képes lesz a közvetlen, közvetett kollégákon túl a szélesebb közvélemény figyelmét legalább néhány napra az olvasás, az írás, a könyvkiadás, a könyvtárak, a beszéd, a gondolkodás egyre fontosabbá váló, egymásba fonódó kérdésköreire irányítani.

Hiszen manapság olyan sokan és oly sokszor érvelnek az információs és/vagy tudásalapú társadalom fogalmával. Most végre itt lesz az alkalom a jelszavak után a részletekre ügyelve, a szikár szakmai tennivalókra figyelni, a legfontosabb dolgokat gyorsan, hatékonyan egymástól eltanulni, s hagyományainkhoz igazítva, továbbfejlesztve alkalmazni.

